

Momentguide: Kalla kriget

Ryssland har de senaste åren åtagit sig en iögonenfallande militär upprustning och det senaste åren har man annekterat Krim-halvön och är mer eller mindre involverat i konflikten i östra Ukraina. Kränkningar av luftrum i Östersjöregionen, ubåtsjakter i Stockholms skärgård och skarpa uttalanden om vad som skulle följa ett svenskt NATO-medlemskap ger smak av det kalla krig som tog slut med Sovjetunionens fall. Står vi inför ett nytt kallt krig? I debatten konstateras att situationen är ny, att mycket av de närmanden som skett mellan det gamla väst och Ryssland förvisso raserats, men att det inte är helt jämförbar med kalla krigets tid, särskilt som den politiska balansen ser annorlunda ut. Idag handlar det inte bara om de två supermakterna, EU:s och Kinas ekonomiska makt gör att balansen är helt annan.

För att förstå diskussionen idag och öka beredskapen inför framtiden är det därför viktigt att ha klart för sig vad kalla kriget innebar politiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt.

Schema

	Ti	On
17	FÖRELÄSNING	Kalla kriget: Introduktion
18	Kalla kriget: Konflikter och slut	Källkritik
19	Historiebruk	Arbetstid
20	Arbetstid	Arbetstid
21	Arbetstid	Arbetstid
22	Arbetstid	1 juni: definitiv deadline

Examinerande uppgifter

- Kunskapstest: Hemprov eller skrivning
- Historiebruk: Kalla krigets början
- Källkritisk analys

Samtliga uppgifter måste varag genomförda/inlämnade för en samlad bedömning

Mål och innehåll

Undervisningen i under momentet ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

1. Kunskaper om tidsperioder, förändringsprocesser, händelser och personer utifrån olika tolkningar och perspektiv.
2. Förmåga att använda en historisk referensram för att förstå nutiden och för att ge perspektiv på framtiden.
3. Förmåga att använda olika historiska teorier och begrepp för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.
4. Förmåga att söka, granska, tolka och värdera källor utifrån källkritiska metoder och presentera resultatet med varierande uttrycksformer.
5. Förmåga att undersöka, förklara och värdera användningen av historia i olika sammanhang och under olika tidsperioder.

Undervisningen utgår från följande punkter i det centrala innehållet:

- Industrialisering och demokratisering under 1800- och 1900-talen i Sverige och globalt samt viktiga globala förändringsprocesser och händelser, till exempel migration, fredssträvanden, resursfördelning och ökat välbefinnande, internationellt samarbete, mänskliga rättigheter, jämställdhet, men också kolonialism, diktaturer, folkmord, konflikter och ökat resursutnyttjande. Långsiktiga historiska perspektiv på förändrade maktförhållanden och olika historiska förklaringar till dem.
- Olika historiska frågeställningar och förklaringar kring långsiktiga historiska förändringsprocesser som speglar både kontinuitet och förändring, till exempel befolkningsutveckling, statsbildning, jordbrukets utveckling och olika syn på människors värde, på makt och på könsmönster.
- Historiskt källmaterial som speglar människors roll i politiska konflikter, kulturella förändringar eller kvinnors och mäns försök att förändra sin egen eller andras situation. Olika perspektiv utifrån till exempel social bakgrund, etnicitet, generation, kön och sexualitet.
- Kritisk granskning, tolkning och användning av olika slags källmaterial utifrån källkritiska kriterier och metoder.
- Hur individer och grupper använt historia i vardagsliv, samhällsliv och politik. Betydelsen av historia i formandet av identiteter, till exempel olika föreställningar om gemensamma kulturarv, och som medel för påverkan i aktuella konflikter.

Kunskapskrav

E	C	A
<p>Eleven kan översiktligt redogöra för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. Dessutom kan eleven översiktligt redogöra för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar översiktligt deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger enkla exempel på, och förklarar översiktligt, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden. Dessutom kan eleven dra några enkla slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.</p> <p>Eleven kan med viss säkerhet använda några historiska begrepp för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.</p> <p>Eleven kan med viss säkerhet söka, granska och tolka källmaterial för att besvara frågor om historiska skeenden samt göra enkla reflektioner över materialets relevans. I värderingen utgår eleven från något källkritiskt kriterium om källans användbarhet och dess betydelse för tolkningen.</p> <p>Eleven kan översiktligt redogöra för några historiska skeenden och händelser som har använts på olika sätt samt översiktligt förklara varför de har använts olika. Dessutom ger eleven några exempel på olika sätt att använda historia och värderar med enkla omdömen deras betydelse för nutida skeenden och händelser.</p>	<p>Eleven kan utförligt redogöra för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. Eleven jämför de olika tolkningarna, förordar en av dem och motiverar med enkla omdömen sitt val. Dessutom kan eleven utförligt redogöra för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar utförligt deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger enkla exempel på, och förklarar utförligt, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden. Dessutom kan eleven dra några välgrundade slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.</p> <p>Eleven kan med viss säkerhet använda historiska begrepp för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.</p> <p>Eleven kan med viss säkerhet söka, granska och tolka källmaterial för att besvara frågor om historiska skeenden samt göra välgrundade reflektioner över materialets relevans. I värderingen utgår eleven från källkritiska metoder och värderar med enkla omdömen olika tolkningsmöjligheter av källmaterialet.</p> <p>Eleven kan utförligt redogöra för några historiska skeenden och händelser som har använts på olika sätt samt utförligt förklara varför de har använts olika. Dessutom ger eleven några exempel på olika sätt att använda historia och värderar med enkla omdömen deras betydelse för nutida skeenden och händelser.</p>	<p>Eleven kan utförligt och nyanserat redogöra för förändringsprocesser, händelser och personer under olika tidsperioder samt för olika tolkningar av dem. Eleven jämför de olika tolkningarna, förordar en av dem och motiverar med nyanserade omdömen sitt val. Dessutom kan eleven utförligt och nyanserat redogöra för förloppen av förändringsprocesserna och händelserna samt deras orsaker och konsekvenser. Eleven ger exempel på några enskilda personer och förklarar utförligt och nyanserat deras betydelse för olika skeenden. Eleven ger komplexa exempel på, och förklarar utförligt och nyanserat, samband mellan skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden samt argumenterar för och emot olika sätt att se på dessa samband. Dessutom kan eleven dra några välgrundade och nyanserade slutsatser om vad skeenden i det förflutna och förhållanden i nutiden kan ha för betydelse för framtiden.</p> <p>Eleven kan med säkerhet använda historiska begrepp för att formulera, utreda, förklara och dra slutsatser om historiska frågeställningar utifrån olika perspektiv.</p> <p>Eleven kan med säkerhet söka, granska och tolka källmaterial för att besvara frågor om historiska skeenden samt göra välgrundade och nyanserade reflektioner över materialets relevans. I värderingen utgår eleven från källkritiska metoder och värderar med nyanserade omdömen olika tolkningsmöjligheter av källmaterialet.</p> <p>Eleven kan utförligt och nyanserat redogöra för några historiska skeenden och händelser som har använts på olika sätt samt utförligt och nyanserat förklara varför de har använts olika. Dessutom ger eleven några exempel på olika sätt att använda historia och värderar med nyanserade omdömen deras betydelse för nutida skeenden och händelser.</p>

Instuderingsfrågor till Kunskapstest

1. När började det kalla kriget? (318ff)
2. Varför kallas konflikten för det kalla kriget? (318ff)
3. Vilka var de stridande parterna? (318ff)
4. Viktiga delar i USA:s politik under kalla krigets tidiga skede blev Marshallplanen, containmentpolitiken och Trumandoktrinen. Vad innebar de? (324ff)
5. Hur fördelade andra världskrigets segrarmakter ansvaret gällande Tyskland efter krigets slut? Var låg Berlin? (328f)
6. Vad var Berlinblockaden och vilka konsekvenser fick den? (328f)
7. Beskriv kort Koreakriget och hur det blev en del av det kalla kriget. Vilken roll hade FN? Hur slutade kriget? (331ff)
8. Vilken betydelse hade rymdkapplöpningen för kalla kriget?
9. Vad var bakgrunden till och följderna av Grisbuktsinvasionen? (334ff)
10. Beskriv kort händelserna i samband med Kubakrisen 1962. Vilka blev konsekvenserna?(334ff)
11. Varför byggdes Berlinmuren? (361)
12. Vad var bakgrunden till Vietnamkriget? (337ff)
13. Vilka likheter kan du se mellan Korea- och Vietnamkrigen?
14. Vad hände under Ungernrevolten 1956 och Pragvåren 1968? (363f)
15. Hur utvecklades Sovjetunionen och östblocket ekonomiskt under 1960- och 70-talen? (357, 358, 362, *)
16. Hur försökte Michail Gorbatjov förändra det sovjetiska systemet? Hur bidrog hans politik till det kalla krigets slut? (365f, *)
17. Beskriv det kommunistiska systemets fall i minst två östeuropeiska länder. (362, 365ff)

* Samuelsson, Lennart, "Därför föll Sovjetunionen", publicerad i Forskning & Framsteg 2011-11-18, <http://fof.se/tidning/2011/10/darfor-foll-sovjetunionen> hämtad 2016-05-02

Historiebruk

<https://www.mah.se/PageFiles/770510490/Anv%0c3%0a4ndning/Bl%0c3%0a5%20t%0c3%0a5get%20och%20Willy%20Brandt%20anv%0c3%0a4nder%20historia.pdf>

(David Rosenlund, m fl, Malmö Högskola)

Källkritisk uppgift

<http://www.hvistoria.se/wp-content/uploads/2016/01/K%C3%84LL%C3%96VNING-2.pdf> (Kersting Högberg, m fl, Hvitfeldtska Gymnasiet)